

6. Стецовский Ю. И. Уголовно-процессуальная деятельность защитника. Москва : Юридическая литература, 1982. – 176 с.
7. Нор В. Т. Защита имущественных прав в уголовном судопроизводстве. Киев : Выща школа. 1989. – 276 с.
8. Куцова Э. Ф. Право на защиту и интересы в советском уголовном процессе. Правоведение. 1983. № 2. С. 87-92.
9. Бакайнова Н. М. Функціональні та організаційні основи адвокатури України : дис. ... д-ра юрид. наук ; 12.00.10 ; Нац. ун-т «Одеська юрид. акад.». Одеса, 2017. – 395 с.
10. Модельный уголовно-процессуальный кодекс для государств – участников СНГ : Рекомендательный законодательный акт : Принят на седьмом пленарном заседании Межпарламентской Ассамблеи государств – участников Содружества Независимых Государств 17 февраля 1996 года. Приложение к «Информационному бюллетеню». 1996. № 10. – 374 с.
11. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Беларусь от 16 июля 1999 года. URL: http://etalonline.by/?type=text®num=HK9900295#load_text_none_1.
12. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Казахстан от 4 июля 2014 года. URL: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31575852.
13. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Молдова от 14 марта 2003 года. URL: http://base.spininform.ru/show_doc.fwx?rgn=3833.

Ключові слова: право на захист, суб'єкти захисту, права підозрюваного, права обвинуваченого, європейські стандарти справедливого судового розгляду.

Ключевые слова: право на защиту, субъекты защиты, права подозреваемого, права обвиняемого, европейские стандарты справедливого судебного разбирательства.

Key words: the right to protection, subjects of protection, the rights of the suspect, the rights of the accused, European standards for fair trial.

БАБЧИНСЬКА ТЕТЯНА ВОЛОДИМИРІВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
здобувач кафедри кримінального процесу

СПІВВІДНОШЕННЯ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ЗАХИСТ З НЕДОПУСТИМІСТЮ РОЗГОЛОШЕННЯ ВІДОМОСТЕЙ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Однією з найважливіших засад кримінального провадження та базовою гарантією запобігання притягненню до кримінальної відповідальності невинуватих осіб є забезпечення права на захист.

За характером нормативного припису право на захист є нормою-принципом, що має в зв'язку з його зобов'язуючим забезпеченням і застосуванням, а також універсальною правовою цінністю в сфері охорони прав особи силу засади кримінального провадження, положенням, що характеризує основні риси кримінально-процесуальної діяльності [1].

Право на захист знайшло своє закріплення в міжнародних правових актах, які є складовою частиною національного законодавства України. Зокрема, ст. 11 Загальної декларації прав людини («Кожна людина, обвинувачена у вчиненні злочину, має право вважатися невинною доти, поки її винність не буде доведено в законному порядку шляхом прилюдного судового розгляду, при якому їй забезпечують усі можливості для захисту»), ч. 3 ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права («Кожен має право при розгляді будь-якого пред'явленого йому кримінального обвинувачення як мінімум на такі гарантії на основі цілковитої рівності: а) бути терміново і докладно повідомленим мовою, яку він розуміє, про характер і підставу пред'явленого йому обвинувачення; б) мати достатній час і можливості для підготовки свого захисту і спілкуватися з обраним самим ним захисником»), ч. 3 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод («кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має щонайменше такі права захищати себе особисто чи використовувати юридичну допомогу захисника, вибраного на власний розсуд, або – за браком достатніх коштів для оплати юридичної допомоги захисника – одержувати таку допомогу безоплатно, коли цього вимагають інтереси правосуддя»).

Проголошений він також у чинній Конституції України, зокрема у ч. 3 ст. 29, ст. 59, ч. 2 ст. 63 і п. 5 ч. 1 ст. 129, а більш детально знаходять своє закріплення у нормах КПК України, зокрема у ст. 20 КПК України «Забезпечення права на захист».

Мета вказаного права полягає у захисті підозрюваного, обвинуваченого, виправданого, засудженого від незаконного та необґрунтованого обвинувачення, засудження, обмеження їх прав і інтересів. Для реалізації призначення будь-якої правової діяльності та захисту законних інтересів закон відводить учасникам кримінальних процесуальних відносин певні засоби, за допомогою яких можна досягти поставленої мети.

Важливою процесуальною гарантією реалізації права на захист є ознайомлення з матеріалами досудового розслідування до його завершення. Законом регламентовано обов'язок слідчого, прокурора за клопотанням сторони захисту надати матеріали досудового розслідування для ознайомлення, за виключенням матеріалів про застосування заходів безпеки щодо осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, а також тих матеріалів, ознайомлення з якими на цій стадії кримінального провадження може зашкодити досудовому розслідуванню (ст. 221 КПК України).

У той же час, відповідно до ст. 222 КПК України відомості досудового розслідування можна розголошувати лише з письмового дозволу слідчого або прокурора і в тому обсязі, в якому вони визнають можливим.

Таємниця досудового розслідування в українському кримінальному процесі виступає одним з головних елементів, які забезпечують виконання призначення кримінального судочинства. Збереження в таємниці інформації про заплановані та проведені процесуальні дії і їх

результати перешкоджає протидії слідству. Природно, що обвинувачений до моменту закінчення попереднього слідства не повинен володіти всім обсягом інформації, щоб уникнути протидії з його боку. Але, в той же час, актуалізується питання співвідношення загальної умови досудового розслідування – недопустимості розголошення відомостей досудового розслідування – з правом на захист.

Як вбачається, оцінна категорія «матеріали, ознайомлення з якими на цій стадії кримінального провадження може зашкодити досудовому розслідуванню» закладає підґрунтя для зловживань повноваженнями стороною обвинувачення.

Сучасна слідчо-прокурорська практика склалася так, що переважно стороною обвинувачення до завершення досудового розслідування ознайомлення з матеріалами суб'єктами сторони захисту реалізується шляхом надання останнім матеріалів, якими захист володіє в силу інших положень чинного кримінального процесуального закону. Мова йде, наприклад, про попереднє вручення копії протоколу затримання (ч. 5 ст. 208 КПК України), клопотання та матеріалів, якими обґрунтовується необхідність застосування запобіжного заходу (ч. 2 ст. 184 КПК України) тощо.

У цьому контексті уявляється обґрунтованою викладена в літературі пропозиція про необхідність закріплення в КПК України переліку документів, які обов'язково мають надаватися стороні захисту для ознайомлення в порядку ст. 221 КПК України, а саме: протоколи слідчих (розшукових) дій, що здійснювалися за клопотанням сторони захисту чи за участі підозрюваного та захисника; матеріали, якими обґрунтовується повідомлення про підозру [2, с. 11].

Призначення судового контролю полягає у підтриманні законності, що включає дотримання органами досудового розслідування та прокурором чинного процесуального законодавства при здійсненні ними повноважень у кримінальній справі.

Сфера сучасного судового контролю, що здійснюється слідчим суддею у досудовому розслідуванні, за чинним КПК України не поширюється на випадки необґрунтованої відмови слідчого у наданні для ознайомлення матеріалів кримінального провадження, що негативно впливає на реалізацію права на захист.

Відтак, вбачається необхідність у розширенні предмета судового контролю на випадки визначення обсягу матеріалів досудового розслідування до його завершення.

Список використаної літератури:

1. Корякина З.И. Теоретическая и нормативная основа права на защиту в уголовном судопроизводстве Российской Федерации // Режим доступа в мережі Інтернет: <http://www.eurasian-advocacy.ru/aktualnye-problemy-advokatskoj-praktiki/1703-teoreticheskaya-i-normativnaya-osnova-prava-na-zashchitu-v-ugolovnom-sudoproizvodstve-rossijskoj-federatsii>

2. Малахова О.В. Реалізація інституту сприяння захисту у кримінально-процесуальному доказуванні: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Малахова Ольга Валентинівна. – Одеса, 2016. – 23 с.

Ключові слова: засади кримінального провадження, право на захист, ознайомлення з матеріалами досудового розслідування до його завершення, недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування, судовий контроль.

Ключевые слова: принципы уголовного производства, право на защиту, ознакомление с материалами досудебного расследования до его завершения, недопустимость разглашения сведений досудебного расследования, судебный контроль.

Key words: the bases of criminal proceedings, the right to protection, familiarization with the materials of the pre-trial investigation until its completion, the inadmissibility of disclosure of information of pre-trial investigation, judicial control.

ЗИНЬКОВСЬКИЙ ІГОР ПЕТРОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального процесу

ПОВНОВАЖЕННЯ СЛІДЧОГО СТОСОВНО ВИКОНАННЯ УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ ПРО ТИМЧАСОВЕ ОБМЕЖЕННЯ У КОРИСТУВАННІ СПЕЦІАЛЬНИМ ПРАВОМ ТА УХВАЛИ СЛІДЧОГО СУДДІ ПРО ВІДСТОРОНЕННЯ ВІД ПОСАДИ

Повноваження слідчого стосовно виконання ухвали слідчого судді про застосування заходів забезпечення кримінального провадження передбачені у КПК України, хоча і не деталізуються у відповідних нормах. Указання на слідчого як суб'єкта виконання такої ухвали характерно для тимчасового доступу для речей і документів, арешту майна, особистого зобов'язання (слідчий здійснює контроль за виконанням особистого зобов'язання), особистої поруки (слідчий здійснює контроль за виконанням зобов'язань про особисту поруку), застосування електронних засобів контролю. Проте, відповідні положення КПК України, по-перше, не вичерпують повноважень слідчого щодо виконання ухвали слідчого судді про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, по-друге, надто узагальнено регламентують межі повноважень слідчого. У зв'язку з цим слід розглянути такі повноваження слідчого із урахування специфіки різновиду заходу забезпечення кримінального провадження, а саме тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом та відсторонення від посади.

Стосовно тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом відмітимо, що попри пряму вимогу ст. 152 КПК України про необхідність зазначення переліку документів, які посвідчують користування спеціальним правом та які підлягають вилученню на час тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом, не завжди відповід-